

INKLYUZIV TA'LIM VA PSIXOPEDAGOGIKA: RIVOJLANISH,
MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR
ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ПСИХОПЕДАГОГИКА: РАЗВИТИЕ,
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ
INCLUSIVE EDUCATION AND PSYCHOPEDAGOGY: DEVELOPMENT,
PROBLEMS AND PROSPECTS

Raximov Ilxomjon Abdullaevich.

Namangan davlat universiteti Pedagogika fanlari nomzodi dotsent

E-mail: raximov1271@gmail.com

Inamov Dilmirza Dadamirzayevich

Namangan davlat universiteti (PhD), dotsent

E-mail: dilmirza1984@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola inklyuziv ta'lim va psixopedagogikaning dolzarbligi, rivojlanishi va muammolarini yoritadi. Unda xalqaro tajribalar asosida inklyuziv ta'lim tamoyillari va psixopedagogik yondashuvlarning O'zbekiston sharoitida qo'llanishi tahlil qilingan. Tadqiqot psixopedagogikaning inklyuziv ta'limdagi o'rni va alohida ehtiyojli bolalarning moslashuv jarayonidagi ahamiyatini ko'rsatadi. Muammolar va ularning yechimlari bo'yicha aniq tavsiyalar ham keltirilgan.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, psixopedagogika, xalqaro tajriba, maxsus ehtiyoj, ta'lim tizimi, ijtimoiy integratsiya, pedagogik innovatsiyalar, individual yondashuv, moslashuvchan ta'lim, o'quvchilar ehtiyojlari.

Аннотация: В статье рассматриваются актуальность, развитие и проблемы инклюзивного образования и психопедагогики. В статье анализируется применение принципов инклюзивного образования и психолого-педагогических подходов в Узбекистане на основе международного опыта. В исследовании показана роль психопедагогики в инклюзивном образовании и ее значение в процессе адаптации детей с особыми потребностями. Также даны конкретные рекомендации по проблемам и их решениям.

Ключевые слова: инклюзивное образование, психопедагогика, международный опыт, особые потребности, система образования, социальная интеграция, педагогические инновации, индивидуальный подход, гибкое образование, потребности учащихся.

Abstract: This article highlights the relevance, development and problems of inclusive education and psychopedagogy. It analyzes the application of inclusive education principles and psychopedagogical approaches in Uzbekistan based on international experience. The study

shows the role of psychopedagogy in inclusive education and its importance in the adaptation process of children with special needs. Specific recommendations are also given on problems and their solutions.

Keywords: inclusive education, psychopedagogy, international experience, special needs, education system, social integration, pedagogical innovations, individual approach, flexible education, student needs.

KIRISH

Inklyuziv ta‘lim bugungi kunda butun dunyoda ta‘lim tizimining ajralmas qismi bo‘lib bormoqda. Ushbu yondashuv barcha bolalar, jumladan, imkoniyati cheklangan o‘quvchilarga ta‘lim olishda teng imkoniyatlar yaratishni maqsad qiladi. YUNESKO tomonidan ilgari surilgan Salamanca Deklaratsiyasiga binoan, har bir bola ta‘lim olish huquqiga ega va ular bir xil maktab muhitida o‘qitilishi lozim (YUNESKO, 1994). Inklyuziv ta‘lim nafaqat ta‘lim olish imkoniyatlarini ta‘minlash, balki ijtimoiy tenglikni targ‘ib qilish va bolalar o‘rtasida o‘zaro tushunishni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bugungi globallashuv davrida inklyuziv ta‘lim ijtimoiy hamkorlik, inson huquqlariga hurmat va xilma-xillikni qadrlashning asosiy ko‘rsatkichiga aylandi. Ushbu tizim imkoniyati cheklangan bolalarga ta‘lim olish huquqini kafolatlash orqali ularning ijtimoiy hayotga moslashuvini osonlashtiradi va jamiyatning turli qatlamlari o‘rtasida muloqot ko‘priklarini barpo etadi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi inklyuziv ta‘lim tamoyillarini rivojlantirishda xalqaro tajribadan faol foydalanmoqda va milliy ta‘lim tizimini ushbu tamoyillar bilan boyitishga intilmoqda. So‘nggi yillarda mamlakatimizda inklyuziv ta‘limni rivojlantirish maqsadida qator islohotlar amalga oshirildi. 2020-2025-yillar davomida amalga oshirilayotgan maxsus dastur orqali umumta‘lim muassasalarida imkoniyati cheklangan bolalarga moslashtirilgan ta‘lim imkoniyatlari yaratish belgilangan. Ushbu islohotlar ta‘limning barcha bosqichlarida inklyuzivlik tamoyillarini joriy etish uchun muhim poydevor yaratdi. Psixopedagogika esa inklyuziv ta‘limning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, alohida ehtiyojli bolalar bilan ishlashda pedagogik va psixologik usullarni birlashtiradi. Ushbu maqola inklyuziv ta‘lim va psixopedagogikaning dolzarbligi, ularning O‘zbekistondagi rivojlanish istiqbollari va xalqaro tajribalarga asoslangan tahlilini o‘z ichiga oladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR.

Bolalarning ta‘lim olish jarayoni, ulardagi rivojlanish nuqsonlari va kamchiliklarni bartaraf etish masalasi maxsus pedagogikaning dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu mavzu doimiy ravishda ilmiy diqqat markazida bo‘lib kelmoqda. So‘nggi yillarda mamlakatimizda inklyuziv ta‘limni rivojlantirish bo‘yicha ko‘plab ishlar amalga oshirilgan, va ushbu yo‘nalishda olimlarning qator tadqiqotlari katta ahamiyat kasb etmoqda. Ularning izlanishlari nomzodlik va doktorlik dissertatsiyalarida, darslik, monografiya va uslubiy qo‘llanmalarda o‘z ifodasini topgan. L.S. Vigotskiy anomal bolalarning rivojlanish xususiyatlarini o‘rganib, ularning ta‘lim jarayonida korreksion va kompensatsion yondashuvlarni taklif etgan. U bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olib, ta‘lim va

tarbiya jarayonlarini tashkil etishni muhim deb hisoblagan. L.V. Zankov esa Vigotskiy bilan hamkorlikda psixologiya va korreksion pedagogika nazariyasining rivojlanishiga katta hissa qo‘shgan. Xorijiy olimlardan A.P. Usova, K.P. Bekker, M. Sovak, N.A. Ignatchenko va Ye.S. Almazova inklyuziv ta‘limning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur tahlil qilgan bo‘lib, ularning ishlari ushbu sohaning rivojlanishiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatgan. Ularning tadqiqotlari inklyuziv ta‘limni takomillashtirish va uning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Shuningdek, O‘zbekistonda Z.M. Ahmedova, M.Yu. Ayupova, M.P. Hamidova, L.R. Mo‘minova, D.A. Nurkeldiyeva, J.V. Xusanova va L. Nurmuhammedova kabi olimlar inklyuziv ta‘limni rivojlantirishda muhim tadqiqotlar olib borgan. Ularning ishlari milliy ta‘lim tizimini takomillashtirish va xalqaro tajribalarni O‘zbekiston sharoitiga moslashtirishga qaratilgan. Bu izlanishlar inklyuziv ta‘limning amaliyotga joriy etilishi va ta‘lim tizimining barqaror rivojlanishi uchun mustahkam ilmiy asos yaratadi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Psixopedagogika — ta‘lim jarayonida psixologik va pedagogik tamoyillarni birlashtiruvchi fan sifatida ta‘riflanadi. Ushbu soha pedagogik jarayonlarning inson psixikasiga ta‘sirini o‘rganadi va ta‘limning sifatini oshirish maqsadida pedagogik amaliyotlar bilan integratsiya qiladi. Psixopedagogikaning asosiy tamoyillaridan biri bu individual yondashuvni ta‘minlashdir. Har bir o‘quvchining ehtiyojlari, qobiliyatlari va ijtimoiy-psixologik xususiyatlari inobatga olinadi. Bu yondashuv nafaqat o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yaxshilashga yordam beradi, balki ularning ijtimoiy moslashuvini ham osonlashtiradi. Psixopedagogika nafaqat ta‘lim jarayonida psixologik va pedagogik tamoyillarni uyg‘unlashtirishni ta‘minlaydi, balki uning amaliy natijalari orqali o‘quvchilarning ta‘lim sifati va ijtimoiy moslashuvini yaxshilashga xizmat qiladi. Bu yondashuv, ayniqsa, alohida ehtiyojli bolalar uchun muhim bo‘lib, ularning teng imkoniyatlardan foydalangan holda ta‘lim olishiga ko‘maklashadi.

Psixopedagogikaning Amaliy Ahamiyati:

Psixopedagogikaning amaliy ahamiyati ta‘lim jarayonida individual yondashuvni ta‘minlash va maxsus ehtiyojli bolalarning rivojlanishiga ko‘maklashishdan iborat. Ushbu yondashuv alohida ehtiyojli bolalarning ta‘lim tizimiga integratsiyasini osonlashtiradi, ularning shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish va ijtimoiy moslashuvini ta‘minlaydi. Psixopedagogika o‘quvchilarning psixologik holatini hisobga olib, ularga moslashtirilgan ta‘lim dasturlarini ishlab chiqishni va samarali ta‘lim muhitini yaratishni maqsad qiladi. Psixopedagogik xizmatlar o‘quvchilarning ta‘lim jarayonidagi ehtiyojlarini aniqlash, ularni qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy hayotga tayyorlashda muhim rol o‘ynaydi. Bu yondashuv orqali nafaqat ta‘lim sifatini oshirish, balki bolalar va jamiyat o‘rtasida hamkorlikni rivojlantirishga erishiladi. Shu bilan birga, psixopedagogikaning amaliy tatbiqi ta‘lim muassasalarida inklyuziv madaniyatni shakllantirish va ta‘limda teng imkoniyatlarni ta‘minlash uchun zaruriy omil hisoblanadi.

Pedagogik jarayonlarni individualizatsiya qilish:

O‘quvchilarning qobiliyatlari va qiziqishlarini o‘rganib, ularga moslashtirilgan dasturlar ishlab chiqiladi. Bu jarayon ta‘lim beruvchilarning nafaqat o‘quv dasturlari, balki psixologik yondashuvlarni qo‘llashini ham talab qiladi.

O‘quvchilarni qo‘llab-quvvatlash tizimi:

Psixopedagogika ijtimoiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash tizimini yaratadi, bu esa o‘quvchilarning muvaffaqiyatini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Xususan, alohida ehtiyojli bolalar bilan ishlashda bu tizimning ahamiyati yuqori.

Ta‘lim sifatini oshirish: Psixopedagogika ta‘limning sifatini oshirish uchun o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi interaktiv aloqalarni kuchaytiradi. Bu jarayon o‘quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki ijtimoiy-psixologik jihatdan rivojlanishini ham ta‘minlaydi.

Inkluziv ta‘lim — bu barcha bolalar, jumladan, imkoniyati cheklanganlar, kam ta‘minlanganlar, milliy ozchilik vakillari, qochqinlar va boshqa ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlar uchun teng imkoniyatlarni yaratishga qaratilgan ta‘lim tizimidir. Ushbu yondashuvning asosiy tamoyili — har bir bolaning individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda, ularga o‘z tengdoshlari bilan bir xil sharoitda ta‘lim olish imkonini ta‘minlashdir. Inkluziv ta‘lim tizimi jamiyatda adolatli muhitni shakllantirishga, ijtimoiy tenglikni ta‘minlashga va jamiyat a‘zolari o‘rtasida o‘zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Bu jarayon ta‘lim muassasalarining o‘quv dasturlari, infrastrukturasi va pedagogik yondashuvlarini alohida ehtiyojli bolalarning imkoniyatlariga moslashtirishni talab qiladi. Inkluziv ta‘limning asosiy maqsadi - ta‘lim olish jarayonida to‘siqlarni bartaraf etish va barcha bolalarning o‘z qobiliyatlarini ro‘yobga chiqarishlariga yordam berishdir. Bu nafaqat imkoniyati cheklangan o‘quvchilarni qo‘llab-quvvatlash, balki jamiyatdagi barcha qatlamlarning birlashuvini ta‘minlashni ko‘zda tutadi. Shu bilan birga, inkluziv ta‘lim boshqa o‘quvchilarda ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi va xilma-xillikni qadrlash madaniyatini shakllantiradi. Inkluziv ta‘lim nafaqat maxsus ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan muhitni yaratish bilan cheklanmaydi. U jamiyatdagi barcha shaxslarning, jumladan, iqtisodiy qiyinchiliklarga duch kelayotgan yoki ijtimoiy jihatdan zaif guruhlarining to‘laqonli ta‘lim olish huquqini ta‘minlaydi. Ushbu yondashuv, shu sababli, faqat alohida shaxslar manfaatlariga emas, balki butun jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladi.

“Inkluziv” tushunchasi ingliz tilidan kelib chiqqan bo‘lib, “uyg‘unlashmoq”, “qamrab olish” kabi ma‘nolarni anglatadi. Bu yondashuvning tamal toshi shundaki, normal rivojlanishdagi va maxsus ehtiyojli bolalar o‘rtasidagi to‘siqlarni bartaraf etish orqali ular uchun bir xil ta‘lim imkoniyatlari yaratiladi. Inkluziv ta‘lim, shuningdek, ota-onalar ishtirokini oshirish, ta‘lim muassasalarini moslashtirish va maxsus ehtiyojli bolalarning ijtimoiy hayotga

integratsiyasini ta‘minlashni o‘z ichiga oladi. Ushbu jarayon orqali o‘quvchilar o‘z ijtimoiy va psixologik rivojlanishida yangi bosqichga ko‘tarilib, jamiyatning faol a‘zosiga aylanadi. Inkluziv ta‘lim nafaqat ta‘lim jarayonidagi to‘siqlarni olib tashlash, balki o‘quvchilar va pedagoglarning o‘zaro muloqotini boyitishga ham yordam beradi. Bu nafaqat imkoniyati cheklangan bolalar uchun, balki barcha bolalar uchun qabul qilish, tushunish va hamkorlik qilish madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

O‘zbekistonda inkluziv ta‘limni rivojlantirishda psixopedagogik yondashuvlardan foydalanish bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Psixopedagogika ta‘lim jarayoniga psixologik va pedagogik tamoyillarni integratsiya qilish orqali alohida ehtiyojli bolalarning o‘quv jarayoniga qo‘shilishiga yordam beradi. Mazkur jarayon nafaqat o‘quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, balki ularni ijtimoiy hayotga samarali moslashtirishni ham ta‘minlaydi. Maxsus ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan ta‘lim dasturlari yaratish va psixologik qo‘llab-quvvatlash xizmatlarini yo‘lga qo‘yish orqali ijtimoiy integratsiyani amalga oshirish jarayoni davom etmoqda. Xususan, Respublika miqyosida defektologlar va psixologlar tayyorlashga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Maxsus o‘quv dasturlarining ishlab chiqilishi va ularni amalga oshirishda psixopedagogik tamoyillardan foydalanish o‘quvchilarni faqat ta‘lim muhitiga emas, balki kengroq ijtimoiy hayotga ham tayyorlashga imkon beradi.

Xalqaro tajribalarga qaraganda, psixopedagogik yondashuvlar AQSh, Germaniya va Skandinaviya davlatlarida muvaffaqiyatli qo‘llanilgan. Bu davlatlarda maxsus ehtiyojli bolalar uchun individual dasturlar ishlab chiqilib, ularning ijtimoiy rivojlanishiga yordam berilgan. Misol uchun, Germaniyada psixopedagogik reabilitatsiya markazlari tashkil etilgan bo‘lib, ular o‘quvchilarning qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Bu yondashuv O‘zbekiston uchun ham amaliy ahamiyatga ega bo‘lib, milliy sharoitlarga moslashtirilishi mumkin.

Shuningdek, psixopedagogika orqali ota-onalar bilan yaqindan ishlash ta‘lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Ta‘lim muassasalarida maxsus psixologik xizmatlar joriy etilishi va o‘qituvchilar malakasini oshirish orqali o‘quvchilar bilan samarali muloqotni ta‘minlash imkoniyati yaratiladi. Bu nafaqat maxsus ehtiyojli bolalar uchun, balki barcha ta‘lim ishtirokchilariga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shu bilan birga, psixopedagogik xizmatlarning ta‘lim muassasalarida keng qo‘llanilishi bolalarning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatib, ularda o‘ziga bo‘lgan ishonchni oshiradi. Shu sababdan, inkluziv ta‘lim va psixopedagogika integratsiyasi kelgusida ta‘lim tizimining asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida rivojlanadi.

Psixopedagogikaning amaliyotda joriy etilishi jarayonida bir qator muammolar va to‘siqlar yuzaga kelmoqda. Ushbu qiyinchiliklar asosan quyidagi yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi:

1. Malakali mutaxassislarning yetishmasligi: Psixopedagogikaning rivojlanishi uchun malakali kadrlarni tayyorlash eng muhim masalalardan biridir. Ta‘lim muassasalarida psixopedagoglarning yetishmasligi ta‘lim jarayonida individual yondashuvni ta‘minlash

imkoniyatlarini cheklaydi. Maxsus ehtiyojli bolalarning ta‘lim olish jarayonida psixologik va pedagogik qo‘llab-quvvatlashni amalga oshirish uchun kadrlar yetarli darajada tayyorlanmagan.

2. Ta‘lim muassasalarida psixopedagogik xizmatlarning rivojlanmaganligi: O‘zbekistondagi aksariyat ta‘lim muassasalarida psixopedagogik xizmatlar hali to‘liq shakllanmagan. Bu xizmatlarning yo‘qligi maxsus ehtiyojli o‘quvchilarning ta‘lim olish jarayoniga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Masalan, maktablarda maxsus kabinetlarning yetishmasligi, moslashtirilgan o‘quv dasturlarining cheklanganligi va texnik ta‘minotning past darajasi mavjud muammolarni kuchaytiradi.

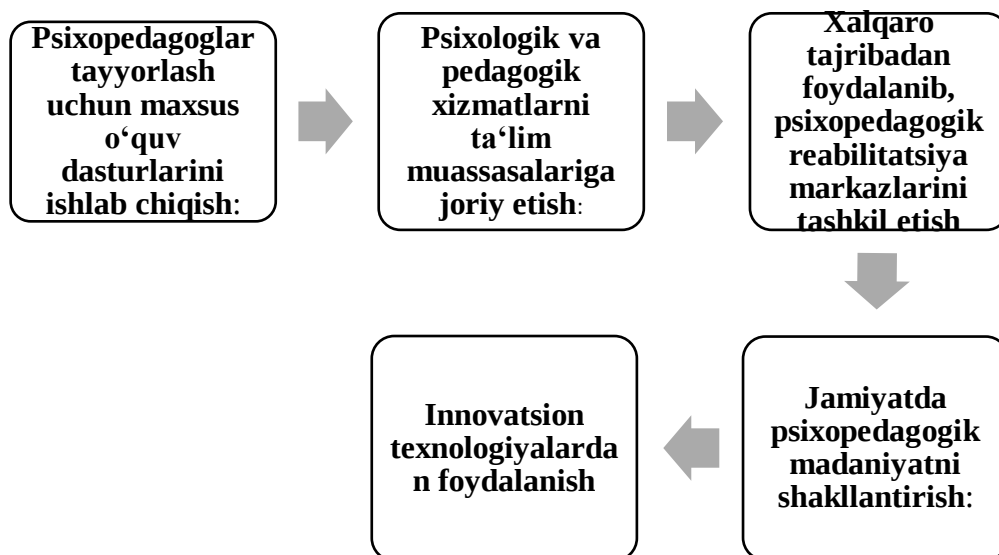
3. Jamiyatdagi stereotiplar: Maxsus ehtiyojli bolalarning ijtimoiy moslashuviga oid stereotiplar psixopedagogik xizmatlarni joriy etishda katta to‘siq bo‘lib xizmat qiladi. Jamiyatda imkoniyati cheklangan bolalarga nisbatan salbiy qarashlarning mavjudligi ularning ta‘lim jarayonida to‘laqonli ishtirok etishlariga to‘sqinlik qiladi. Ushbu stereotiplar ota-onalar va o‘qituvchilar o‘rtasida ham uchraydi, bu esa psixopedagogikaning ta‘sirini sezilarli darajada pasaytiradi.

4. Kadrlar malakasini oshirishning tizimli ravishda tashkil qilinmaganligi: Mavjud mutaxassislarning malakasini oshirishga qaratilgan trening va seminarlarning yetarli emasligi psixopedagogikaning rivojlanishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Xususan, xalqaro tajribadan foydalanish imkoniyatlarining cheklanganligi ushbu muammoning dolzarbligini oshiradi.

5. Xalqaro hamkorlikning cheklanganligi: Psixopedagogikaning rivojlanishida xalqaro tajribadan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Biroq, ushbu sohada xalqaro hamkorlikni kengaytirish, malakali mutaxassislarni tayyorlash va innovatsion yondashuvlarni milliy sharoitga moslashtirishdagi cheklovlar tizimni rivojlantirishga to‘sqinlik qilmoqda.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Psixopedagogikaning rivojlanishi va inklyuziv ta‘lim tizimiga integratsiyasi uchun bir qator muhim chora-tadbirlar va istiqbollar taklif etiladi. Quyida ushbu masalalar batafsil yoritilgan:

Psixopedagoglar tayyorlash uchun maxsus o‘quv dasturlarini ishlab chiqish: Malakali kadrlarni tayyorlash psixopedagogikaning amaliyotga tatbiq etilishida eng muhim omildir. Ushbu maqsadda oliy ta‘lim muassasalarida maxsus psixopedagogika yo‘nalishlarini joriy qilish lozim. O‘quv dasturlariga psixologik diagnostika, pedagogik strategiyalar va maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlash texnikalari kiritilishi zarur. Bundan tashqari, amaliy mashg‘ulotlar va xalqaro tajribaga asoslangan trening dasturlarini tashkil qilish orqali psixopedagoglarning kasbiy tayyorgarligini oshirish maqsadga muvofiqdir.

Psixologik va pedagogik xizmatlarni ta‘lim muassasalariga joriy etish: Har bir ta‘lim muassasasida psixopedagogik xizmatlarni tashkil etish talab etiladi. Ushbu xizmatlar maxsus ehtiyojli o‘quvchilarning psixologik holatini monitoring qilish, ularning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan ta‘lim dasturlarini ishlab chiqish va ijtimoiy moslashuv jarayonlarini qo‘llab-quvvatlashni o‘z ichiga oladi. Shu bilan birga, o‘qituvchilar va ota-onalar uchun maslahat xizmatlarini yo‘lga qo‘yish, bolalar bilan ishlashda innovatsion yondashuvlarni targ‘ib qilish muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro tajribadan foydalanib, psixopedagogik reabilitatsiya markazlarini tashkil etish: Rivojlangan davlatlarning tajribasi shuni ko‘rsatadiki, psixopedagogik reabilitatsiya markazlari maxsus ehtiyojli bolalar uchun muvaffaqiyatli reabilitatsiya va ta‘lim muhitini yaratishda samarali hisoblanadi. Bunday markazlarda bolalarning kognitiv, ijtimoiy va psixologik rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash uchun individual reabilitatsiya dasturlari ishlab chiqiladi. O‘zbekiston sharoitida ushbu markazlarni tashkil etish va ular faoliyatini xalqaro standartlarga mos ravishda yo‘lga qo‘yish dolzarb masaladir. Bu nafaqat bolalar, balki ularning oilalari uchun ham katta yordam bo‘ladi.

Jamiyatda psixopedagogik madaniyatni shakllantirish: Psixopedagogikaning samaradorligini oshirish uchun jamiyatda ushbu sohaning ahamiyati haqida tushuncha shakllantirish muhimdir. Maxsus ehtiyojli bolalarga nisbatan ijobiy qarashlarni targ‘ib qilish va psixopedagogikaning ahamiyatini keng jamoatchilikka yetkazish lozim. Turli madaniy va ijtimoiy tadbirlar orqali ota-onalar, o‘qituvchilar va keng jamoatchilikni jalb qilish orqali inklyuziv madaniyatni mustahkamlash mumkin.

Innovatsion texnologiyalardan foydalanish: Psixopedagogik xizmatlarni rivojlantirish uchun innovatsion texnologiyalardan foydalanish talab etiladi. Masalan, raqamli platformalar orqali bolalarning rivojlanishini kuzatish, o‘qituvchilar va psixopedagoglar o‘rtasida o‘zaro tajriba almashish uchun onlayn trening va vebinarlar tashkil etish mumkin.

Psixopedagogikaning amaliyotga keng joriy etilishi O‘zbekistonda inklyuziv ta‘lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishga yordam beradi. Ushbu yondashuv nafaqat maxsus ehtiyojli bolalar, balki jamiyatning barcha qatlamlari uchun ijtimoiy adolat va teng imkoniyatlarni ta‘minlaydi. Maxsus ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan dasturlar va psixologik qo‘llab-quvvatlash xizmatlari ularning qobiliyatlarini maksimal rivojlantirishga ko‘maklashadi. Psixopedagogika ta‘lim jarayonini sifatli tashkil etishga va har bir o‘quvchi uchun moslashtirilgan yondashuvni joriy qilishga imkon beradi. Bu yondashuv orqali ijtimoiy

barqarorlik mustahkamlanadi, diskriminatsiya kamayadi va jamiyatning barcha qatlamlari o‘rtasida hamkorlik kuchayadi. Psixopedagogikaning amaliy qo‘llanilishi inklyuziv ta‘limning ijtimoiy va iqtisodiy foydasini oshirish uchun zaruriy omil hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonuni. 2020-yil 23-sentyabr. O‘RQ-637-son.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktyabrdagi “Alohida ta‘lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta‘lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4860-son Qarori.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 12-oktyabrdagi “Alohida ta‘lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta‘lim berishga oid normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to‘g‘risida”gi 638-son Qarori.
4. Muzaffarova X. N., Tangirova D. Inklyuziv ta‘lim fani bo‘yicha metodik qo‘llanma. – Jizzax: Jizzax davlat pedagogika instituti, 2011.
5. Mamatov A. M. Inklyuziv ta‘limning maxsus ta‘limdagi o‘rni va ahamiyati // Synergy: Journal of Ethics and Governance. – 2023. – Vol. 3, No. 2. – February. – ISSN: 2181-2616.
6. Поляков С. Д. Что такое психопедагогика? — М.: Наука, 2008. — 123 с.
7. Bolliyev K. E., Amanov A. S. Opportunities for Developing Social-Communicative Competence of Students in the Educational Process // Intent Research Scientific Journal. – 2025. – Vol. 4, No. 1. – P. 17. – URL: <https://intentresearch.org/index.php/irsj/index>.
8. Qodirova F. U., Pulatova D. A. Inklyuziv ta‘lim: nazariya va metodika. – Chirchiq, 2022.
9. UNESCO. The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. – Salamanca, 1994. – 21 p.